

LIVET ER EN FÆRCE

synopsis til en film af POUL HENNINGSEN

Personerne:

Legetøjsgrossist Carl Petersen
(optimist)

Elma Almdahl, hans forlovede
(indolent)

Gamlegård, frk. Nielsen og fru Krag
(personale)

Rita Ålykke, kontorlærling
(utrættelig)

Hr. Ålykke, hendes far (gasfitter)

Fru Ålykke (hustru og moder)

Dr. Horn (pessimist)

Emilius Pløk (sømand)

Handlingen:

En ung, begejstret forretningsmand, Carl Petersen, indehaver af *Petersen Trading Co.* sidder på et alt for stort kontor i Vesterport og søger trods ydre omstændigheder at fastholde sin begejstring. En stor, men ubetalt annonsekampagne, »Spænd rulleskøjterne på« skulle gøre påsken til hjulenes fest, men en snestorm har lagt sig imellem, ruderne er frosne, fordi viceværten taktløst har lukket for varmen på grund af huslejerestance, og de 20.000 rulleskøjter er desværre af fabriken afsendt mod efterkrav. Det er kun en dårlig trøst, at der heller ikke er indkommen videre ordrer på dem. Personalet rejser sig iklædt skitøj, halstørklæder og ørevarmere og forlader den synkende skude efter ikke at have modtaget gage et par måneder. Men Carl Petersen bliver på kommandobroen, og det samme gør, bag hans og det øvrige personales ryg, yngste lærling Rita Ålykke. Som enhver ung pige med agtelse for sig selv elsker hun chefen, hvem hun til gengæld irriterer til hudløshed. Ingenting kan slå hendes hjælpssomhed ned. Tilbedende og tilsyneladende ydmyg og uselvsk dukker hun op overalt i rette øjeblik, ordner sprungne vandrør, der truer med at tilise chefen, får ham viklet ud af omstillingsbordets ledninger, hvor det er lykkedes ham at sammenblande rasende sagførere, kreditorer og kongens foged – og skaffer ham telefonforbindelse med den eneste, som nu kan tage ham til sin barm og trøste ham og give ham troen på livet tilbage: Elma, den elskede.

Ved et hændeligt uheld sidder Elma på skødet af en os og tildels hende ukendt herre, og meddeler Carl Petersen utvetydigt, at hendes længsel efter at hvile i legetøjsgrossistens arme een gang for alle er slukket. Han var, som forøvrigt alt, hvad hun har truffet, ikke det, hun havde forestillet sig. Der knækker en fjeder i ham. Med et forbløffende klarsyn opdager han, at grundlaget for hans ukuelige optimisme måske er lovlig spinkelt. Han slæber sig hjem til sit ensomme ungkarlehjem – umærkeligt fulgt af den uafrystelige Rita. Åh, der er så hyggeligt og festligt og varmt, at han brister i gråd. For bordet står jo dækket med halve hummere og champagne, en elskovssouper beregnet for den troløse iskolde Elma. Alt er lagt op til alt andet end ensomhed. Plud-

selig gribes han af en helt ny fornemmelse, som fylder ham med rædsel. Han vil ikke leve længere. Ikke når verden er sådan. Næsten i trance træffer han forberedelser, stiller flasken med sovemidlerne frem og går ud og åbner for gashanerne og tager en sodavand med ind. Men da han vil tage sovemidlerne, har en usynlig hånd tømt flasken, og da han går ud for at se efter, om han har lagt dem i køkkenet, har samme hånd, nemlig Ritas, lukket for gashanerne. Har han taget pillerne eller ej? Har han åbnet for hanerne eller ej? Er han ved at dø? Eller er han bare gal?

En ny, stor beslutning modnes i ham. Han finder en revolver frem, men han tør ikke. Det er som at skulle trække en tand ud selv. Hvorfor ikke bruge det gamle gode trick med en snor hen til dørgrebet! Han rigger revolveren til på en stoleryg med et sejl garn fra aftrækkeren hen til dørgrebet ud til entreen. Han låser entredøren op og meddeler dr. Horn pr. telefon, at han må komme øjeblikkeligt, da han ligger med høj feber alene. Så sætter han sig under sin troløse Elmas fotografi i legemsstørrelse. Det plager ham lidt med revolvermundingen, så han holder eftermiddagsavisen op foran og læser, stoisk ventende døden.

Rita har længe forholdt sig stille, men nu lister hun forsigtigt den fatale dør op fra entreen for, skjult af hans avis, at få sin næse med også i denne affære. Lige idet skuddet går af har Carl netop rejst sig for at tage telefonen, så det bliver kun Elmas billede, der rammes, så skårene rasler. Det er hende, der ringer, men da hun fornemmer at en dame (Rita) har kastet sig om halsen på Carl (af rædsel over hvad der kunne være sket hendes direktør) lægger hun røret. Under de frygteligste udskældninger hælder han Rita ud og låser døren, hvorefter der kimes igen og langt om længe lukker han den bestilte læge ind. Efter et kort, orienterende overblik over stuens tilstand, revolverens anbringelse osv. sætter doktoren sig tilfreds ned til hunhammerne og champagnen, idet han byder sin patient med af festmåltidet. Han har stillet diagnosen og forklarer ham i skånsomme vendinger, at han lider af en uhelbredelig sygdom. Han skal være pessimist. Det er han selv, så får man overraskelser som hummer og champagne. En optimist derimod, som taber mod, har ingen anden udvej end at begå selvmord. Efter sammen med Carl at have drukket også hvad der findes af øl i huset henstiller doktoren, at han lærer at se lidt sort på det. Så skal det nok gå.

Efter endnu engang at have hældt Rita ud, hvorved køkkendørnsnøglen, sovemidlerne og en enkelt kærlighedserklæring til chefen med hendes egen adresse falder ud af hendes lommer, går vores sørgmodige ven på lægens råd ned i en kælderbeværtning, hvor han møder sømanden Emilius Pløk. Det er en usædvanlig flot fyr, og det er han også ved at forklare en herre, der er gået for

længe siden, med høj røst. Småting afskrækker ikke Emilius, så han skildrer videre til den tomme stol, hvordan han »ovre i staterne« har ernæret sig hæderligt ved at nedskyde uønskede personer for 5 dollars stykket. Selv under hensyn til det nyde antal bajere må Emilius være i besiddelse af en formidabel koldsindighed. Han er manden, vores Carl sukker efter. Han forærer Emilius sin afdøde fars dobbeltkapslede med klokkespil og det hele, får listet revolveren ned i hans lomme og lover ham toppen af livsforsikringen, hvis han bare lige vil trykke på aftrækkeren en dag, hvor Carl står og tænker på andre ting.

Emilius har et hjerte af guld og kan ikke sige nej. Desuden har han altid ønsket at trække sig tilbage fra søen til et lille hus med flagstang. De skiftes til at tale om den rosenrøde fremtid, der ligger foran dem, når henholdsvis Carl er skudt, og Emilius har fået ejendommen. Da man er kommet til punktet, hvor der nægtes at servere mere for dem, vander de højt syngende med hinanden om halsen gennem natlige snedækte gader mod Carls bopæl, hvor der opstår en smule misstemning, fordi Emilius gerne vil med op for at få aftalen overstået med det samme. Carl betyder ham endnu engang, at det jo skal ske diskret og smertefrit. Han får ham rystet af sig og falder i en dødlignende slummer midt i roderiet i stolen under Elmas knuste brystbillede.

Næste morgen vågner han og konstaterer, at lægens kur har hjulpet. Han er blevet pessimist og har de frygteligste tømmermænd. End ikke Rita er mærkværdig nok til stede – hverken under sofaen eller sengen eller andre steder, hvor han leder. Nu kunne hun ellers for første gang have gjort en smule nytte og hentet en morgenbajer. Han letter lidt på gardinet, men en nådeløs sol trænger ind over ødelæggelserne så han trækker skyndsomt for. Han har det ikke godt, men langt om længe forskønner et smil hans hærgede ansigt ved tanken om venen Emilius, som vil hjælpe ham ud af alle bekymringer med et lille knald, som han ikke engang selv får at høre. Han må naturligvis holde sin afdeling af kontrakten og op på kontoret efter livsforsikringen.

Rask afsted. Han springer i farten på en sporvogn tids nok til, at Emilius, som kommer styrtende ud af en port med revolveren i hånden, ikke får fat i ham.

Ikke uden synkebevægelser går han den sidste tunge gang op til det kontor, som i går rummede alle hans forhåbninger. Han låser sig ind med et suk og en tåre. Men i stedet for, at der skulle være koldt og tomt, er der varmt og hyggeligt. Telefonerne kimer med rulleskøjteordrer, som modtages af det samlede personale. Rita sidder tilsyneladende uskyldigt optaget af omstillingsbordet. Et ideelt vejr strømmer ind af de afisede vinduer. Det store rulleskøjtefremstød er i fuld gang, og bogholderen foreslår chefen at sætte lille Ritas månedsløn 5 kr. op, for det er hende, der pligtopfyldende mødte en time før tiden, fandt de indkomne ordrer og overtalte viceværten til at åbne for varmen,

leverandøren til at komme med skjøjterne og personalet til atter at fungere – alt sammen på forventet efterbevilling. Kort sagt, lægen havde ret: Bare man ser sort på det, bryder solen igennem.

For at gøre lykken fuldkommen har Elma låst sig inde i hans lejlighed for at hente sin dér deponerede nylonnatkjole til andet brug. Hun har set det afspiste bord, det knuste billede og andre ubedragelige tegn, og hun har fundet Ritas kærlighedserklæring som fuldgyldigt bevis på, at yngste lærling er blevet foretrukket for hende. Straks stiger Carl i bredskuldredhed over alle andre mænd. Hun havde ikke regnet med, at han kunne gøre noget så maskulint som at bedrage hende. Hun kaster sig opløst i gråd ned i hans bedste lænestol på kontoret netop som Rita forelægger chefen den sidst ankomne creation 1934, et par herre- og dame-rulleskjøjter med vindspejl og kofangere. Noget distraheret af Elmas besøg tager han skjøjterne under armen og stiller sig afventende.

Elma forlanger den lede forførrerskes afsked på gråt papir, hvorefter Rita ikke viser sig at være slet så engleblid, som hun hidtil har spillet. Energiske forberedelser træffes til et regederligt slagsmål mellem de to damer, efter at de først har forklaret hinanden indgående, at de hver for sig ved meget bedre besked om Carls gode og dårlige sider end modparten, hvad der giver ham anledning til at skifte udtryk fra smiger til forbavelse flere gange. Hver gang Elma er ved at tabe, kræver hun vrælende Carls beskyttelse mod furien Rita, men ikke så snart har han gennemført et brake, før Elma farer på hende igen. Det viser sig sikrest for ham at springe op på skrivebordet og efterhånden begynder han at kede sig og kikker ned på gaden.

Dér står hverken værre eller bedre end Emilius Pløk og stirrer vedholdende op mod firmaets vinduer. Revolveren danner en taktløs bule på hans højre frakkelomme. Med et højt, lyst skrig peger Carl på ham og råber: »Der er han! han vil skyde mig! Jeg må flygte! Nøjsomhedsvej 153! Sig det ikke til noget menneske! Rita! Hjælp mig. Du skal få 10 kr. mere om måneden!«

I bar figur, kun med sidste model af rulleskjøjterne under armen styrter han ad en bagdør ud af kontoret. Rita vil følge ham, men hindres af bogholderen, som beder hende passe sit omstillingsbord. Drømmende pudrer Elma sig foran spejlet, idet hun skiftevis kaster et beundrende blik på sit eget udseende og på Emilius' legemsprag nede på fortovet. Carl er atter smuldret hen til intet i hendes drømme efter den hovedkule flugt. Lykken ligger som sædvanlig forude i det uprøvede. Hun brænder på Emilius, og ved et par drinks får hun ud af ham, hvad det er for heltegeninger smukke Emilius lurer på. Hun falder i uskrømtet beundring for så meget mandemod, så alle Emilius' forsøg på beskedent at slå hen og bortforklare kun gør ham større i hendes øjne. På den anden side er Elma jo ikke blodtørstig. Hun ønsker ikke Carl jævnet med jorden, så Emilius har nogen vanskelighed med at få pillet adressen, Nøjsomhedsvej 153 ud af hende, uden hun opdager det. Nøjsomhedsvej er, som vi alle har gættet, Ritas adresse fra det lille papir. Dér bor

hendes to fornuftige forældre, og de modtager direktøren i det firma, hvor deres datter lige er ansat, med nogen forbavelse. Dels har han to par rulleskjøjter under armen, og dels svarer han hverken til deres forestillinger om en høj chef eller til Ritas måske nok lidt farvede beskrivelse. Han virker mildest talt nervøs, skeler og skuler til døre og vinduer, farer sammen ved den mindste lyd og anholder om datterens hånd for derefter straks at rette fortællingen til, at han ønsker yngste kontorlærling som kompagnon i sit firma. Det gør ham ikke mere fornuftig i forældrenes øjne. Han taler og forklarer; øjensynligt for at trække tiden ud, idet han frygter, at noget skrækkeligt skal ske. Han spænder endog rulleskjøjterne på og demonstrerer kunsten rundt om spisebordet, så fru Ålykke må flytte sine bedste genstande i sikkerhed på buffetten og etageren. Hver gang han farer forbi vinduet, skeler han ned på gaden.

Da Rita endelig vender hjem fra kontoret og smækker døren til efter sig, opfatter Carl det fejlagtigt som et revolverskud og styrter om, idet han tager sig til hjertet. Men snart er han igen i gang med nervøse forklaringer om forretningen og kompagniskabet. Han tvinger også Rita til at tage skjøjter på, og de farer forstyrret rundt om det forbavsende ægtepar, som vist nok havde tænkt sig en noget mere sat svigersøn. Pludselig standser Carl ved vinduet. Emilius står på det andet fortov med Elma. Han går med målbevidste skridt over gaden, mens Elma meget talende søger at holde ham tilbage. Fanden tager ved Carl på rulleskjøjter. Op af trappen og op på pulterkammerloftet med Rita – også på skjøjter – fortvivlet i hælene. De to forældre råber hændervridende fra entredøren opefter: »Men direktør Petersen dog! Men Rita dog!« Så ved Emilius, hvor han skal søge sit bytte. Også han fortsætter mod loftet efterfulgt af en noget forpustet og forsinket Elma.

Carl klatrer af loftstigen gennem lemmen ud på taget. Rita følger kort efter. På taget ses Carl i noget nervøse herresving, mens Rita i hurtigløb søger at indhente ham: »Elskede! Jeg skal nok beskytte dig!« Noget efter Emilius på gå-ben i fuld fart: »Stop Carl ... Hør nu på mig Carl ... Jeg

lovede dig jo ...« og langt bagefter Elma: »Skyd ikke, Emilius! Jeg ved jo, du tør. Jeg elsker dig, fordi du tør!« Flugten over tagene. Rita når ind på Carl, men han griber omkring nedløbsrøret på en trappekvist og giver sig til at kure ned i dybet. Rita efter. Emilius når hen til nedløbsrøret og skal til at kure ned, da han distraheres af Elmas råb: »Vend, Emilius. Jeg tør ikke! Tag mig i dine stærke arme!« Det lykkes hende at få anbragt sig nogenlunde på skuldrene af ham, og de kurer sammen ned ad røret.

Køreturen ender i en lysgård uden udgang – ikke ret stor. Carl er fanget i en ruse, men han kæmper for livet til det sidste. Grebet af en glimrende indskydelse holder han Rita som et skjold foran sig, som han bestandig vender mod Emilius, så hun vil blive ramt først. Emilius kæmper bagud, mod Elma, som har haget sig fast i ham, men får til sidst Carl ind i et hjørne med Rita foran sig. Så fortæller Emilius sin korte livshistorie. Han har altid været frygtelig bange af sig. Derfor praler han af sit mod, hver gang han bliver fuld. Han har rendt efter Carl hele tiden for at levere den forbandede revolver og gulduret tilbage.

Carl slipper langsomt Rita og stiller hende fra sig op ad væggen. »Emilius,« udbryder han grådskvalt og omfavner ham. De græder stille sammen, men det bliver Elma lidt for meget. Sådan et par vanter. Her har hun hele livet ledt efter et 100 procents mandfolk. »Behold ham, din lille taske,« siger hun til Rita.

Ved denne fornærmelse vågner gentleman'en i Carl. Han griber Rita om skulderen og går et skridt tilbage – lige ned gennem et ovenlys til en varietescene, hvor et kor af skønne kvinder danser en rulleskjøtedans. Med et overraskende, ægte forbavset udtryk danser han og Rita med i rulleskjøtekorret under bragende bifald. Midt i touchen griber han om hende og trykker et kys på hendes læber. Det viser sig efterhånden at være så langt, at der rejser sig en storm af forargelse på tilskuerpladsen med råb om, at tæppet skal falde. Carl sanser ingenting, men da tæppet er gået, ser han sig forundret om: »Endelig alene!« Og så kysser han hende. Slut.

NOTE. Som det fremgår af Filmindekset side 38 lå PH inde med flere planer til film som aldrig blev realiseret. Det ældste udkast, vi kender, er det uheldige synopsis til »Livet er en farce«, som er gengivet ovenfor. Ifølge fru Inger Henningsen er det skrevet i årene mellem 1938 og 1942. Det eksisterer i to versioner, hvoraf vi valgte det længste, som både var udførligst og morsomst formuleret. Hertil kommer ca. 10 sider udkast til dialog. Til gengæld er drejebogen til »Tingenes forandrings«, dateret 15. marts 1961, fuldt udarbejdet. Så vidt man kan forstå har dette projekt været meget nær ved at blive realiseret, men er forblevet i skrivebordsskuffen, fordi ingen havde mod til at gå ind for det da det kom til stykket. Dette kan ikke beklages nok, for drejebogen er et både spændende og ambitiøst oplæg. PH ville med en enkelt dekoration, en borgerlig lejlighed og dens beboere, give et billede af kulturudviklingen fra 1926 og frem til i dag. Udviklingen sætter sit præg på dekorationen og kostumerne, navnemoden og sproget. I første scene hænger Vilh. Hammershøis portræt af hustruen på væggen – til almindelig forargelse for gæster, i sidste scene hænger stadig de guldrandede aktiver fra tidligere år, Hammershøi, Rude og Lundstrøm, men de abstrakte er kommet til. Og så videre.

I nogle forbemærkninger til drejebogen gør PH sig visse tanker om filmen, den foreliggende og filmen i almindelighed, som nok er værd at citere:

» – – Så er der tanken om speakeren. Der er henimod slutningen af første billede antydning den mulighed, at det kunne være selve kameraet der var speaker. Det kunne så præsentere sig selv før filmen begynder – sammen med de fire, fem eller syv hovedpersoner.

Der er noget naturligt ved at kameraet, som ser for os, også kommenterer for os. Det er for øvrigt en gammel drøm, jeg har haft, at mikrofonen sad på kameraet – jeg ved godt, der er vanskeligheder derved, men man kunne i hvert fald simulere det, når man præsenterede kameraet som speaker.«

Ø. H.